

Norske Kvinners Sanitetsforenings innspill til NOU 2023:16 Evaluering av pandemihåndteringen – rapport fra Koronautvalget

Sanitetskvinnene er en stor nasjonal beredskapsorganisasjon som har samarbeidsavtaler med over 150 kommuner. Det er gjensidig forpliktende avtaler som blant annet beskriver vår innsats innen frivillig helseberedskap. Vi har over 4000 beredskapsfrivillige som står klar til å bidra, og har hatt økt rekruttering de siste årene.

Koronautvalget peker på den viktige innsatsen fra frivillige. Det vises til at: *“kreativiteten og omstillingsevnen var stor, og bidragene fra disse organisasjonene bidro til å redusere den totale tiltaksbyrden i befolkningen. Frivilligheten har gitt klart uttrykk for at de kunne bidratt enda mer og blitt brukt mer systematisk. Det er et signal fra frivilligheten til myndighetene som Koronautvalget vurderer at myndighetene bør følge opp som et ledd i arbeidet med å styrke den fremtidige pandemiberedskapen.”*

Pandemien har vist hvor avgjørende frivilligheten er i den nasjonale helseberedskapen. Organisering og bemanning av teststasjoner og vaksinstasjoner, utkjøring av mat og medisiner til personer i karantene og isolasjon er eksempler på dette. Det samme er spredning av smittevernråd og anbefalinger til utsatte grupper. Pandemien har medført stor innsats fra frivillige organisasjoner, og det er behov for økt og forutsigbar støtte til de frivillige helseberedskapsorganisasjonene.

Kommunene bør være i stand til å oppskalere grunnberedskapen ved behov, og da med ressurser eller personer som kan være tilgjengelige på kort varsel til ulike oppgaver i pandemiarbeidet. Her kan frivillige helseberedskapsorganisasjoner utgjøre en stor forskjell. Vi må være bedre forberedt til neste krise, og samarbeid må inn i varige forutsigbare strukturer.

En viktig effekt av den frivillige innsatsen er at frivillige avlaster helsepersonell, slik at de kunne bruke sin kompetanse der det er størst behov. Helsepersonellkommisjonen «Tid for handling» har som budskap at helse- og omsorgssektoren ikke kan vokse, tross økende behov for tjenester. Den demografiske utviklingen med flere eldre og lavere fødselstall isolert sett skaper økt behov for helsetjenester. Det er også klart at det er lite reservekapasitet å hente inn i dagens helse- og omsorgssektor, når grunnkapasiteten er lav. Med dette som bakteppe er det viktig å tenke på riktig oppgavedeling og bruk av frivilligheten, også i helsekriser som en pandemi.

Frivilligheten er en betydelig ressurs som i større grad bør prioriteres. Det er behov for gode rammebetingelser, avklaringer knyttet til rolle- og ansvarsfordeling og flere samvirkearenaer.

Våre frivillige har blant annet lagt ned over 200 000 frivilligtimer bare i forbindelse med koronavaksinering, i tillegg til mye annet koronarelatert arbeid. Dette har bidratt til høyere vaksinasjonstempo, god utnyttelse av ressursene og ikke minst avlastning av helsepersonell. Innsatsen fortsetter høsten 2023 med influensavaksinering og ny dose koronavaksinering.

Gjennom beredskapssamvirke som arbeidsform er det utviklet hensiktsmessige og effektive samarbeidsformer mellom offentlige og frivillige ressurser, bygget på tillit, nærhet og lokalkunnskap. Dette er godt utviklet for søk- og redningstjenesten gjennom Justisdepartementet og samarbeidet med Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum (FORF).

En ny pandemi beskrives fortsatt som en av de mest aktuelle nasjonale truslene, men det avsettes ikke midler til å styrke frivillige organisasjoners beredskapsevne innen helse. Beredskap koster. Det skal øves, trenes og investeres i materiell, kommunikasjonsmidler og logistikk-løsninger. Manglende satsning på frivillig beredskap kan koste liv. Det er for sent når en ny krise er her, vi må planlegge og ruste opp frivilligheten på forhånd. Frivillige organisasjoner er til stede over hele landet og har inngående kjennskap og tillit i sine lokalsamfunn. Helsepersonell vil være en knapphetsfaktor også i fremtiden. Å sikre at frivillige helseberedskapsorganisasjoner har en grunnstøtte for å kunne bistå helsetjenesten også i fremtidige helsekriser er fornuftig prioritering og lønnsom investering.

De tre nasjonale frivillige organisasjonene som har bistått i koronainnsatsen i samarbeid med Helsedirektoratet fra mars 2020 ber om en grunnstøtte for å kunne opprettholde og styrke den frivillige helseberedskapen, etter samme modell som Justis- og beredskapsdepartementet har for de frivillige organisasjonene innenfor søk- og redning.

I samarbeid med Røde Kors og Norsk Folkehjelp ønsker vi en styrking av den frivillige helseberedskapen ved å opprette en egen post for driftsstøtte/frie midler på 30 millioner kroner.